

Metro byla dobrá škola života

Patří k nepřehlédnutelným osobnostem církve v naší zemi. Premonstrátský kněz, teolog, novinář a publicista, svého času také mluvčí České biskupské konference. P. MILOSLAV FIALA se v těchto dnech dožívá požeňnaných devadesát let.

Jaká byla vaše cesta ke kněžství a řeholnímu životu?

Poměrně složitá. Po maturitě jsem vystudoval pražskou Vysokou školu obchodní. Docela těžko jsem si po jejím ukončení hledal zaměstnání, ale uchytil jsem se v jedné travinářské firmě. Strávil jsem téměř tři roky na vojně a pak jsem si podal přihlášku do litoměřického semináře. Následovalo dvojí předvolání na StB a lákání ke spolupráci, což pro mě bylo absolutně vyloučené. A tak jsem dál pokračoval v zaměstnání a přitom inklinoval ke Strahovskému klášteru. V 60. letech jsem byl tajně přijat do třetího řádu, začal tajně studovat teologii a přijal nižší kněžská svěcení.

Tak to šlo až do roku 1968. Po krátkém pobytu v Rakousku jsem nastoupil na teologickou fakultu do Litoměřic, kde jsem strávil tři roky, a v prosinci 1971 mě pan biskup Tomášek vysvětil. Poslal mě do duchovní správy v Hradci Králové, kde jsem kaplanoval a po různých výsleších tam vydržel pouhé dva a čtvrt roku. Nacež jsem přišel o státní souhlas a od podzimu 1974 jsem pracoval ve skladu při stavbě pražského metra.

Co státním orgánům na vašem působení tolik vadilo?

Že jsem se věnoval mládeži. Ještě před vojnu i po ní jsme se snažili obnovit Sdružení katolické mládeže v Kutné Hoře, což je má rodná farnost, a potom i tady v Praze při studiu na vysoké škole. Něčí neopatrností to však prasklo. Dostal jsem se do vyšetřovací vazby v Bartolomějské ulici, pak jsem strávil nějaký čas ve vězení v Kolině.

Které to byly roky?

Podzim 1949 a rok 1950. Pobyl jsem tam ale krátce, protože na mě dohromady nic neměli. Pořádali jsme schůzky o literatuře, případně na stroji rozepisovali nějaké články. Dostal jsem se ale tak do jejich hledáčku, a ten zájem samozřejmě ihned obnovili, jakmile jsem se vrátil z vojny. A když jsem odcházel z Hradce, kde mi vzali státní souhlas, měl jsem za sebou už třináct výslech, včetně tří výletů do lesa za doprovodu dvou členů StB, kde na mě činili nátlak a přesvědčovali mě ke spolupráci. Když jsem pak pracoval jako skladník, dvakrát mě předvolali do neblaze proslulé „kachlíkárně“, čili na ministerstvo vnitra na pražské Letné. Bylo to takové stálé dobrodružné klíčování.

Přineslo vám to i nějaké pozitivní zkušenosti?

Když jsem byl třeba v Kolině úplně sám na cele, přišel jsem na chuť modlitbě a najednou jsem poznal to, čemu se říká „zakoušení Boha“. Snažil jsem se z toho čerpat sílu v různých kritických chvílích – například tváří v tvář řvoucímu estébákovi Mikšovskému na kutnohorské StB nebo kapitánu Hrubešovi v Hradci Králové. Stejně tak vůbec nelituji, že jsem patnáct roků pracoval na metru, což byla dobrá škola života.

A čím vás lákal premonstrátský řád?

Klášter v Prémontré v severní Francii, kde řád vznikl, byl v podstatě přechodnou stanicí, kde byl kádr bratří, kteří mýtili lesy a budovali příbytky. Avšak svatý Norbert a jeho průvodce Hugo byli potulnými misionáři. Nebyli uzavřeni v komunitě, byli to velmi vzdělaní cestovatelé, procházeli severní Francií a Porýním, kde šířili křesťanství. Čerpal jsem z různých pramenů a zdrojů, toužil jsem po řeholi, která by byla vzděláním na úrovni a přitom se věnovala lidovým misiím.

Jaké naděje si vaše generace, která se angažovala ve skrytých strukturách církve, později spojovala s pražským jarem 1968?

Naivně jsme si mysleli, že se nám podaří v plné šíři obnovit původní působení církve. K tomu jsme mimo jiné využívali i různé ilegální

„Církev musí znát praktický život dnešních lidí, mluvit jejich jazykem a odpovídat na jejich problémy,“ říká v rozhovoru P. Miloslav Fiala, který 28. srpna oslaví devadesátiny.

Snímek Martina Houdek

kontakty. Já jsem byl například ve spojení s náboženskou redakcí Vídeňského rozhlasu, kde jsem byl pak v roce 1990 na krátkém školení. Dostávali jsme literaturu, poslouchali rozhlas a představovali si, že církev bude společensky velice otevřená, ekumenicky vstřícná, vzdělaná a skrze moderní sdělovací prostředky osloví množství lidí.

Když v srpnu 1968 přišli okupanti, byl jsem zrovna v rakouském klášteře ve Schlöglu, kde jsem si prodloužil pobyt. Ještě s jedním kolegou jsme telefonovali do Říma kardinálu Beranovi, a ten nám řekl, že jestli máme odvahu, ať se vrátíme, protože i ve vlasti, byť okupované, budou potřební věřící lidé. Ovšem pokud bychom o sobě pochybovali, tak nám prý zařídí pobyt v Římě. Nakonec jsme se vrátili, chvíli sondařovali situaci a pak oba nastoupili znovu do Litoměřic.

Nelitoval jste, že jste se vrátili?

Ne. Trochu jsem toho litoval až tehdy, když jsem fungoval jako zpovědník, dával přednášky o teologii a řeholním životě. Něco jsem měl samozřejmě nastudováno už předtím. Každou letní dovolenou jsem pak jezdil dávat exercicie k tajným sestram v Slovensko. Takže skoro každý večer jsem trávil v nějaké rodině, kde se řešily duchovní a náboženské otázky. Nechtěl jsem se angažovat v politických záležitostech, ale pokud lidé chtěli, abych jim sloužil jako kněz, byl jsem vždy k dispozici.

Jak jste působil jako kněz bez státního souhlasu v době normalizace?

Věnoval jsem se rodinnému apoštolátu na různých místech v Praze. Existovaly tu také rozptýlené ženské řeholní komunity, kde jsem fungoval jako zpovědník, dával přednášky o teologii a řeholním životě. Něco jsem měl samozřejmě nastudováno už předtím. Každou letní dovolenou jsem pak jezdil dávat exercicie k tajným sestram v Slovensko. Takže skoro každý večer jsem trávil v nějaké rodině, kde se řešily duchovní a náboženské otázky. Nechtěl jsem se angažovat v politických záležitostech, ale pokud lidé chtěli, abych jim sloužil jako kněz, byl jsem vždy k dispozici.

Možná jste tak byl víc vytížený, než kdybyste seděl někde na faře.

Ano. Bylo to hodně pestré a člověk se při tom poznal s mnoha lidmi. Podobnou zkušenost bych přál prožít každému.

Ví se o vás, že jste měl vždycky blízko k médiím. Co vás na nich tak lákalo?

Už jako mladý kluk, od maturity do roku 1948, jsem byl radioamatérem, členem a propagačním referentem spolku Kutnohorští amatéři vysíláči. Rozhlas mě tedy vždycky hodně lákal. Vydržel jsem poslouchat BBC, Hlas Ameriky, Svobodnou Evropu atd. a říkal si, že jak se naskytne první příležitost, pokusím se tam dostat.

Ta příležitost se naskytla až v roce 1989...

Od září jsme se tehdy setkávali s P. Vladimírem Rudolfem z pražské Lhotky a ještě s dalšími

mi lidmi, kteří se zajímali o média. Říkali jsme si, že až to jednou praskne, abychom byli připraveni. Netušili jsme, že to nastane už v listopadu. Měl jsem nastudovaný koncilový dokument o sdělovacích prostředcích Inter mirifica, který jsem si koupil v Lipsku. Navrhl jsem, že bych si vzal na starost rozhlas a sledoval, co se tam děje, protože jsme už věděli, že mladí redaktori jsou tam pod nátlakem a cenzurou nespokojeni. Když pak v rozhlasu vzniklo Občanské fórum, nabídl jsem jim spolupráci. Věděl jsem, že s rozhlasem musíme okamžitě začít spolupracovat, a začal jsem jim tedy dodávat první zprávy.

Tím pomalu vznikala redakce náboženských pořadů?

Ano. U sv. Josefa na náměstí Republiky jsme tehdy měli kněžskou schůzi. Vedl ji Oto Mádr a byl tam i Josef Zvěřina. Vystoupil jsem s tím, že jednáme s rozhlasovým Občanským fórem, že jim dodávám zprávy o dění v církvi a že prosím přítomné o modlitbu. Pár dní nato jsem šel s dopisem od pana kardinála Tomáška za generálním ředitelem. Ten prohlásil, že mu v životě žádný kardinál dopis ještě nenapsal, že si ho schová a že tedy můžeme začít vysílat. Od Nového roku jsme se do toho spolu s Jiřím Zajícem pustili.

Jak byste stručně definoval poslání křesťanských médií?

Mediální práce je pro dnešní církve naprosto nepostradatelná, ale podmínkou je, že musí mít kvalitní úroveň. NESTAČÍ JEN ZPRAVODAJSTVÍ, je třeba vysvětlovat, v čem tkví podstata křesťanství, jaké má základy a jaký má smysl. Stejně tak je třeba znát praktický život dnešních lidí, mluvit jejich jazykem a odpovídat na jejich problémy. Takže: otevřená církev, otevřená média, nikoliv izolace. A podobně máme ovlivňovat i veřejné mínění. Reagovat na politiku, ať se nám to líbí, nebo ne, ať už jsou při nás, nebo proti nám. Nemlčet.

Která média v současnosti nejvíce sledujete?

Díky satelitu hodně čerpám z německé televizní stanice ARD a rozhlasové Deutschlandfunk. Sleduji hlavně zprávy a komentáře, například ARD má zprávy večer každou hodinu, během patnácti minut ale řeknou všechno podstatné, co se ve světě děje, na rozdíl od pětáctiminutových hlavních zpráv na ČT, kde pracně lepší dohromady, že třeba někde ve Zlímané Lhotě vyteká rybník, aby tak zaplnili vysílací čas. Čerpám tedy hlavně z německých zdrojů – dostávám i německé křesťanské časopisy. Ještě v době, kdy tam byl šéfredaktorem Daniel Raus, jsem sledoval i Český rozhlas Plus.

Jak vidíte kondici naší církve dnes, téměř po třiceti letech života ve svobodné společnosti?

Celkově mám dojem, že jako církev jsme na ústupu. Nejde jen o mediální tlak. Podle různých

anket je totiž u nás téměř osmdesát procent lidí proti restitucím. Obviňují nás, že se chceme jen přizívat a že nám majetky nepatří. Zatímco my se většinou hájíme jen tím, že je to v souladu se zákonem. Naše církev by se však měla také více kriticky vyjadřovat k dění ve společnosti, jako to dělají němečtí biskupové, například kardinál Marx, nebo někteří biskupové v USA. Nebát se nahlas říct, že podvod je podvod a lež je lež, poukázat na Desatero. Chybí tu také živá občanská společnost. Před třemi roky o tom psal v Katolickém týdeníku P. Josef Mixa. Doporučoval vytváření duchovních společenství, malých skupin věřících v rámci farností, kteří by si vyměňovali zkušenosti, společně se modlili a věnovali se Bibli a teologii. To najdeme jen v málokterých farnostech.

Jak vnímáte pontifikát papeže Františka?

Velice pozitivně, protože je to dílo Ducha Božího. A také po peripetiích s různými nedostatečně fungujícími hodnotáři církve je oživujícím Božím darem, že se člověk nezatížený evropskými problémy ocitl na Petrově stolci. Nedávno například mluvil k italské katolické mládeži, vysvětloval jim situaci mladého člověka dnes a porovnával to se svým vlastním mládím. Pomáhal jim v jejich hledání i v mravní oblasti, když mu kladli reálné otázky, což nebyly naivní vymyšlené věci, ale věci z jejich života, které se týkaly jejich vlastních problémů. A papež na to mistrovsky reagoval.

Někdy se mu vytýká, že není nějaký extra teolog, ale podle mě to není potřeba. Dnešní doba potřebuje kvalifikovaného pastýře, který by dokázal opustit palác. A to papež František udělal. Odstěhoval se do Domu sv. Marty, což je obyčejný dům, a každý pátek odpoledne vychází mezi lidi, někdy i úplně nečekaně. Pro dnešní dobu je to skutečně mimořádná postava.

Prozradte nám, jak se ve svém věku udržujete v tak skvělé tělesné i duševní kondici?

Za to ale opravdu nemůžu. I když nedávno jsem si koupil knihu, kde se psalo, že každá nemoc začíná v hlavě, a dál se tam vysvětlovalo, jak myšlenkový svět a psychika ovlivňují rovněž tělesnou kondici. Mám také jednoho známého lékaře, s nímž se občas radím, je to takový rozumný ateista. On také říkal, jak jsou tyto věci důležité, například očista organismu, sám si také prostudoval čínskou medicínu. Odpověděl jsem mu, že to je asi všechno pravda, pokud to někomu pomáhá, ale že my křesťané uznáváme nejen biosféru, tělesnou a duševní stránku, ale nad tím vším ještě i nesmrtnou duši. Naše duše ovlivňuje všechno, a když máme v pořádku vztah k Všemohoucímu, ovlivňuje to pozitivně jak myšlenkový svět, tak i biosféru. Takže v tom asi máme trochu náskok.

JAROSLAV ŠUBRT